

מסכים רב המנונא [כו]. **אָמַר פְּקֻדוֹנָא דְגוֹפְדָּא, לָא אֶתְחַזִּי לְאַתְפְּקֻדָּא בִידִי, כֹּל שְׂכֵן פְּקֻדוֹנָא דְנִפְשָׁא** והיה אומר הרי אפילו פקדון גופך אין ראוי שתפקידנו בידי כל שכן לא את נפשך. **דְּהָא פְּקֻדוֹנָא דְנִפְשָׁא לָא אֶתְהִיבַת, אֶלָּא לְקוּדְשָׁא בְרִידָא הוּא** כי פקדון הנפש לא ניתן להפקיד אלא אצל הקב"ה כמו שאמר הכתוב. **דְּכִתִּיב, (תהלים לא) בִידְךָ אֶפְקִיד רוּחִי, אָמַר רַבִּי חֵיָא, וּבִידָא דְאַחֲרָא שְׂאֲרֵי** שאל רבי חייא את רבי אלעזר מהו שיפקיד השכיר את שכרו בידי אחר האם מותר. **אָמַר לֵיהּ, אֶפִּילוּ בִידֵיהּ, בְּתַר דִּיהִיב** השיב לו רבי אלעזר אחר שכבר נתן לו בעל הבית את שכרו אפילו ביד בעל הבית מותר לו להפקידו, כי אין הוא נקרא 'נפשו' אלא כל זמן שהפועל לא קיבל שכרו, אבל אחר שכבר קיבלו לידיו, הפך הוא להיות כשאר ממון שלו שיכול להפקידו אצל כל מי שירצה.

ביומו תתן שכרו לפי הספירה של אותו היום

כְּתִיב לֹא תִלִּין פְּעוּלַת שְׂכִיר ומשמע שאינו עובר עד שיעבור הלילה, **וּכְתִיב וְלֹא תִבֵּא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ** דמשמע שמיד בערב כבר

אור הרשב"י

המשנה (ב"מ קיא, א) דקתני אחד שכר אדם בהמה וכלים, יש בו משום ביומו תתן שכרו. ויש בו משום לא תלין, אימתי בזמן שתבעו, לא תבעו אינו עובר עליו. משמע שאינו עובר אבל איסורא איכא. והביאו הפתחי תשובה (סק"ז).

[כו] בשער המשפט (סימן שלט סק"ב) כתב ע"פ דברי הזהר כאן שאפילו אם אמר לו הפועל יהא השכירות בידך, מ"מ אין לעכב השכירות תחת ידו, אם לא שרוצה להפקיד אצלו אחר שכבר שילם לו ונתן לו בידיו התשלום יע"ש. וכתב שכן משמע גם מפשט

הלימוד היום

לע"נ אסתר בת מוזל טוב ויעקב בן אסטרייא לזנה ע"ה

עובר על לאו זה. **אֵלֶּה הֵאָוֹת אֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל לֹא עָשְׂתָה בְּיַד ה' אֱלֹהֵיהֶם בְּיָמֵיהֶם אֲשֶׁר יָצְאוּ מִמִּצְרָיִם מִיַּד פַּרְעֹה** עובר על לאו זה. **אֵלֶּה הֵאָוֹת אֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל לֹא עָשְׂתָה** כבר ביארוהו בגמרא דשכיר יום זמנו ליתן לו שכרו כל הלילה ושכיר לילה זמנו כל היום, **אֲבָל תָּא חֲזִי** בא וראה שניתן לפרש ב' הפסוקים על שכיר יום שגמר מלאכתו קודם השקיעה שזמן התשלום שלו הוא עד שתשקע השמש **לִית לָךְ יוֹמָא וְיוֹמָא, דְּלֵא שְׁלֵטָא בֵּיהּ יוֹמָא** עלֹאָה אַחֲרָא אין לך יום ויום מימות השבוע שלא שולט עליו יום אחר עליון והיינו אחת מהספירות כנודע שיום ראשון שולט בו החסד ובשני גבורה וכו' ובשבת מלכות. **וְאִי אִיהוּ לָא יְהִיב לִיהּ נַפְשָׁא דִּילִיהּ בְּהַהוּא יוֹמָא** ואם בעל הבית לא קיים מצוותו ולא נתן שכר הפועל באותו היום **כְּמֵאן דְּפָגִים לְהַהוּא יוֹמָא עֲלָאָה** הרי הוא כמי שפוגם באותו היום העליון היא הספירה העליונה השולטת באותו היום, שלא נתקן מחמת חסרון מצוה זו. **וּבְגִינֵי כֶּךָ** ולכן אמר הכתוב **בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ, וְלֹא תָבֵא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ** כי כשבאה השמש כבר הוא יום חדש וספירה אחרת שולטת בו. **וְהֵאָוֹת דְּאֶתְמַר לֹא תִלִּין, וּמַה שְׂאֵמַר אַח"כ וְלֹא תִלִּין** אין הכוונה להלנת שכר הפועל אלא ללינת בעל הבית **בְּגִין דְּנַפְשִׁיהּ לָא סָלִיק** לפי שנפשו לא עולה למעלה והכתוב מזהירו על זה לא תלין נפשך למטה בעולם הזה בעת השינה שלא תוכל לעלות למעלה בשביל פעולת השכיר שלא שילמת באותו היום ונשאר אצלך, **וְסָלִיק הַהוּא נַפְשָׁא דְּמִסְכְּנָא, וְדֵאֲנָשִׁי בֵּיתֵיהּ, כְּמָה דְּאֶתְמַר** [כז] ונפשו של העני ונפשות אנשי ביתו

אור הרשב"י

[כז] ובשער המצוות [סוף פרשת כי תצא] בתכלית, וכאשר לא היה בידו מעות לפרוע, כתב שרבינו האר"י היה נזהר לקיים מצוה זו היה מתעכב מלהתפלל תפילת מנחה עד

הלימוד היומי

לע"נ אסתר בת מוּל טוב ויעקב בן אסטרייא לונה ע"ה

עולות למעלה וצועקות לפניו ית' כמו שאמרנו לעיל.

אור הרשב"י

שמתחייב לשלם רק בסוף, כשמשלם בסוף מקיים בזה המצות עשה ביומו תתן שכרו ולא קודם, שפטור לשלם בסוף, אבל אין בזה קיום מצות עשה, וראויים הדברים לגאון וקדוש כמותו וצ"ל, שחיפש אך ורק מצוות בכל אורח חייו, מצא דקדוק גם בזה, ונראה שראוי לכוון כשמשלם לקיים בכך מצות הבורא יתברך שמו ביומו תתן שכרו, וכן מקיים בזה רצונו ית"ש "בכל דרכיך דעהו" עכ"ל.

אמנם שוב נסתפק בזה בתשובות והנהגות ח"ג (סימן תע אות ב) וכתב: "חכם אחד מביא מנהג הקדוש ה'חפץ חיים' וצ"ל, שדקדק לשלם בעל עגלה (או בטקסי) רק כשגמר הנסיעה ולא קודם, כיון שרצה לקיים המ"ע ביומו תתן שכרו, ואם משלם לפני הגמר לא חל המ"ע עליו ולא קיים מ"ע, ע"כ דקדק תמיד להמתין עד גמר הנסיעה ממש שרק אז חל המ"ע ואז שילם לנהג.

ואני מסופק מאד אם כן דעתו מן הדין, שמשכרא המ"ע מקיימין במה ששולם לו בזמנו כחיובו, ואם שילם לו קודם או למפרע קיים ביומו תתן שכרו גם במה שנתן קודם, ואין כוונת התורה לעכבו לשלם עד זמן החיוב, אלא רק שלא יאחר את הזמן, אבל קיום יש בכל אופן במה ששולם לו בזמנו ולא יאחר, ואפילו שילם קודם וכמ"ש, וקצת הוכחה מב"מ קי"ב: וניתב ליה מעיקרא ומשמע שמועיל קודם לכל דבר".

שקיעת החמה כדי לבקש מעות לפרוע אל השכיר ההוא, והיה לוקח בהלוואה ופורע ואח"כ היה מתפלל במרוצה תפילת מנחה, והיה אומר איך אתפלל להשי"ת תפילת מנחה ובאה לידי מצוה גדולה כזו ולא קיימתיה.

ומשמע משער המצוות שאם אין לו מעות מצוה ללוות מאחרים כדי שיוכל לקיים מצוה זו כראוי, וזה סיעתא למה שכתב בחפץ חיים בספר אהבת חסד (ח"א פ"ט ה"ז) דאם יכול ללוות מעות צריך ללוות כדי לקיים מצוה זו ובפרט אם השכיר עני ועל ידי זה שיתן לו בזמנו יחזיק ידו שלא יצטרך לבריות דבודאי צריך לעשות כן ע"ש.

ופלא שבמקורות להלכה זו לא הביא דברי השער המצוות שהוא כדבריו.

מיהו בטעמי המצוות ריש פרשת קדושים לא כתב שהיה האר"י לווה מעות אלא כתב שהיה 'משלח ומבקש מעות מכאן ומכאן' עד ששילם שכר שכיר וכו' [ועי' תשובות והנהגות (ח"ג סימן תע אות יא)].

ובתשובות והנהגות (ח"א סוף סימן תתצט) כתב "והנהגה נפלאה שמעתי מהקדוש ה'חפץ חיים' וצ"ל, שלא שילם לבעל עגלה אלא בסוף, כשהגיע כבר למחוז חפצו, שאז נתחייב ומקיים בזה המצות עשה ביומו תתן שכרו, אבל בעודו נוסע לא נתחייב, ולא מקיים בתשלומין מצות עשה, והוא הדין לדין כשנוסע בטקסי עם נהג יהודי,

הלימוד היומי

לעי"נ אסתר בת מוזל טוב ויעקב בן אסטרייא לזנה ע"ה

המקלל חברו שנמצא לידו ומבייש אותו כאילו שפך דמו

רְבִי חֵיִיא פָּתַח וְאָמַר קָרָא אֲבִתְרִיהּ רַבִּי חֵיִיא פָּתַח לְדְרוּשׁ הַפְּסוּק
שֶׁאֲחָרֵי לֹא תִלֵּין פְּעוּלַת שְׂכִיר, (ויקרא יט) לֹא תִקְלַל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי
עֵינָי לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל וְגו', הֵאֵי קָרָא כְּמִשְׁמְעוּ פְּסוּק זֶה הוּא בְּמִשְׁמְעוּ
שֶׁאֲסוּר לְקַלֵּל חֵרֶשׁ. אֲבָל פְּרָשָׁתָא דָּא, כִּלְאֵי אֲזִלְפִנָּא מִינָּהּ
מְלִין אַחֲרֵינֵין, וּפְלָהוּ תִלְיִין דָּא בְּדָא. אֲבָל פְּרָשָׁה זֹו לְמַדְתִּי מִמְנָה
דְּבָרִים אַחֲרִים וְכוּלָם תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה הֵיא תָּא חֲזִי, מֵאַן דְּלֵיִיט לְחֻבְרִיהּ,
וְאִיהוּ קַמִּיהּ, וְאַכְסִיף לֵיהּ, בֵּא וְרֵאָה מִי שֶׁמְקַלֵּל אֶת חֻבְרוֹ כְּשֶׁחֻבְרוֹ עוֹמֵד

אור הרשב"י

שכרו, ואהבת לרעך כמוך, לא תעשוק שכיר, לא תגזול ועוד. אם היית הושב על זה לפני היית מקיים את כל המצוות האלו, אבל עכשיו בגלל דבר קטן, כוונה, הפסדת את הכל. בעוד כששה שבועות אנחנו מגיעים לר"ה שהוא יום הדין. במה נפסק דינו של האדם, ע"י ששוקלים את המצוות מול העבירות. אבל המצוות שבלי כוונה, אינם נחשבים. וזה מה שכתוב בדברי חז"ל אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון. וקשה שאם הם ריקנים איך הם מלאים? אלא הם מלאים מצות רק כיון שעשו אותם בלי כוונה הם באמת ריקים. (מעייני השבוע פרשת עקב במאמר הראשון).

ובתולדות הח"ח מספר בנו רבי אריה לייב שפעם אחת בערב שבת בומן הדלקת נרות ראו את רבנו הח"ח רץ במהירות בסימטאות וורשא ונודע אח"כ שהפועל בדפוס נשמט והלך לו ולכן רץ לחפשו כדי לתת שכרו ביומו, ועוד שם סיפרה לו אחותו שפעם אחת בנערותה ביקש ממנה באמצע לילה חורפי ללכת עימו לשלם לחייט.

מעשה שהחפץ חיים נסע בעגלה עם חתנו וכשירדו שילם החתן לעגלון, ואז ראה פניו של הח"ח שלא מרוצים. שאלו: למה, לא שילמתי לו כהוגן? כן, ענה לו הח"ח אבל על מה חשבת כששילמת לו? על כלום ענה החתן. זו הבעיה אמר לו הח"ח. הרי בפעולה זו שעשית קיימת מספר מצוות. ביומו תתן

הלימוד היומי

לע"נ אסתר בת מוזל טוב ויעקב בן אסטרייא לזנה ע"ה